

Małgorzata ŚWIECZKOWSKA

Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej – Lubań

NAUCZANIE SPECJALISTYCZNEGO JĘZYKA ANGIELSKIEGO W STRAŻY GRANICZNEJ (ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES – ESP)

Nauczanie specjalistycznego języka obcego

Nauczanie specjalistycznego języka angielskiego (*ESP*) w Straży Granicznej znacznie różni się od nauczania ogólnego angielskiego (*General English*) w szkole. Jest to związane ze zróżnicowaniem osób uczących się, ich chęcią do nauki, motywacją do używania języka obcego w pracy / służbie, konkretnych obszarów języka angielskiego, które mają być rozwinięte oraz indywidualnych potrzeb językowych.

Funkcjonariusze SG dokonują zróżnicowanych kontroli oraz wykonują różnorodne obowiązki służbowe, w których znajomość języka angielskiego jest niezbędna w trakcie kontaktu z obcokrajowcami. Pełnienie służby lub praca w różnych przejściach granicznych (*lotnicze, kolejowe, drogowe, morskie*) wiąże się z użyciem konkretnych, specjalistycznych zwrotów językowych. Potrzeba posługiwania się specjalistycznym słownictwem i użycie tematycznych zwrotów są więc łatwo zauważalne. Widać je w pełnieniu służby np. w patrolach drogowych i pieszych, patrolach łączonych, posługiwaniu się nowoczesnym i specjalistycznym sprzętem służbowym. Nadal jednak rynek publikacji językowych oferuje mały wybór pozycji poświęconych nauczaniu języka specjalistycznego.

Prowadzenie kursu językowego dla specjalistycznej grupy językowej wymaga nie tylko użycia podręcznika do nauki ogólnego języka angielskiego (*General English*) oraz polecenie słuchaczom / uczniom wykonania zadania. Osoba prowadząca kurs lub szkolenie z zakresu specjalistycznego języka powinna posiadać wiedzę z zakresu metodyki nauczania języka obcego, ale bardzo ważna jest także umiejętność dostosowania metod i technik nauczania do danego tematu, osób uczących się oraz ich poziomu znajomości języka obcego.

Przed rozpoczęciem nauczania specjalistycznego języka należy podjąć kilka bardzo ważnych działań, takich jak:

- selekcja i dostosowanie materiału względem tematu;

- charakterystyka grupy docelowej (*osób uczących się*);
- analiza potrzeb językowych słuchaczy / uczniów;
- analiza struktury organizacyjnej danego szkolenia (*kurs intensywny lub rozplanowany w czasie*);
- charakterystyka planu kursu (*przygotowany przez nauczyciela, instytucję lub wspólnie ze słuchaczami*);
- analiza zaangażowania, motywacji uczniów oraz posiadanego poziomu znajomości języka obcego (*poziom jednolity lub zróżnicowany*).

Specjalistyczny język angielski **English for Specific Purposes (ESP)**

Wiele osób na całym świecie uczy się ogólnego języka angielskiego (*General English*) bez szczególnego ukierunkowania lub celu. Uczą się, bo muszą lub po prostu dla własnej przyjemności, czy satysfakcji. Jednak osoby uczące się specjalistycznego języka angielskiego (ESP) mają sprecyzowane i jasne cele językowe.

Na przykład studenci na uczelniach wyższych mają do czynienia z językiem angielskim do celów akademickich (*English for Academic Purposes – EAP*), który jest związany z pracami pisemnymi (raporty, eseje itp.) oraz sporządzaniem notatek z wykładów. Podczas gdy inni, chcący zostać naukowcami, inżynierami i zajmować się pracą naukową, mają do czynienia z naukowym i technicznym językiem angielskim (*English for Science and Technology – EST*).

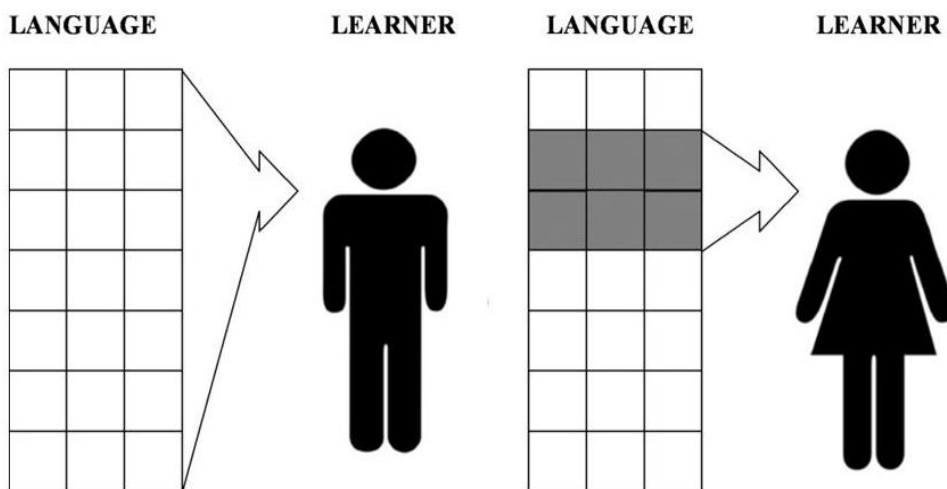
Aby zrozumieć istotę specjalistycznego języka angielskiego (ESP) wystarczy wyobrazić sobie na przykład kolejowe lub lotnicze przejście graniczne, gdzie pełnienie służby wiąże się z użyciem specjalistycznego słownictwa. Podobnie z turystyką, ekonomią czy medycyną. Natomiast biznesowy język angielski (*Business English*) jest ukierunkowany na korespondencję telefoniczną, drogą elektroniczną (*e-mail*) czy komunikację biznesową i sporządzanie raportów. Wszystkie wymienione elementy specjalistycznego języka angielskiego (ESP) bardzo rzadko pojawiają się w ogólnym języku angielskim (*General English*).

Kwestia specjalistycznego języka angielskiego (ESP) pojawiła się we wczesnych latach 60-tych i szybko zaczęła się rozwijać na przestrzeni czasu. W latach 70-tych był to już szeroko poruszany temat związany z językiem angielskim. Było to reakcją na dużą liczbę studentów różnych narodowości, pragnących kształcić się w wielu dziedzinach naukowych. Zaistniała wówczas potrzeba tworzenia specjalistycznych

kursów językowych, które odpowiadałyby tematycznie kierunkom studiów. W ten sposób specjalistyczny język angielski (*ESP*) posiadał większy zasięg tematyczny niż angielski do celów akademickich (*EAP*). Brak pomocy naukowych w poszczególnych dziedzinach przyczynił się do poszukiwań specjalistycznego słownictwa i wyrażań oraz tekstów tematycznych.

Już w 1980 roku język angielski został uznany za oficjalny język międzynarodowy (*English as International Language – EIL*). Do dziś jest on także postrzegany jako klucz do kariery zawodowej, a jego nauka zaczęła także koncentrować się na specyfice różnych zawodów. Szeroki zasięg językowych potrzeb zawodowych wciąż odkrywa nowe dziedziny. Oto kilka z nich: prawo, medycyna i zdrowie, przemysł spożywczy, administracja i praca biurowa, turystyka, formacje mundurowe, budownictwo, motoryzacja, marketing, architektura.

Specjalistyczny język angielski (*ESP*) jest definiowany jako jedna z form nauczania języka lub bardzo istotna część procesu nauczania języka angielskiego i jest ściśle związany z potrzebami językowymi słuchaczy / uczniów, w odniesieniu do wykonywanej przez nich pracy lub zawodu. Można nawet określić specjalistyczny język angielski (*ESP*) jako wybraną i wyspecjalizowaną część ogólnego języka angielskiego (*General English*).

General English

Language-centred ESP

Sylabus ukierunkowany na słuchacza/ucznia. Źródło – Hutchinson, T., & Waters, A. English for Specific Purposes. A learning – centred approach.

Należy podkreślić, iż nauczanie specjalistycznego języka angielskiego (*ESP*) nie wykorzystuje metodyki nauczania języka obcego w podobny sposób do nauczania ogólnego języka angielskiego (*General English*). Wybiera ono jedynie elementy najlepiej odpowiadające danej dziedzinie, tematyce, grupie docelowej słuchaczy lub warunkom towarzyszącym nauce. Specjalistyczny język angielski (*ESP*) jest głównie kierowany do osób dorosłych w odniesieniu do ich pracy zawodowej. Można jednak odnotować jego występowanie już w szkołach średnich. Specjalistyczny język angielski (*ESP*) jest nakierowany w głównej mierze na osoby reprezentujące poziom średniozaawansowany lub zaawansowany, jednak do jego nauki zalecane jest posiadanie przynajmniej podstawowej, ogólnej wiedzy językowej.

Osoba prowadząca szkolenie z zakresu specjalistycznego języka angielskiego (*ESP*) powinna zapoznać się z tematem w jakim będzie się poruszać. Cele danego kursu powinny być jasno określone, a metody i techniki dostosowane do słuchaczy. Przed rozpoczęciem takiego kursu, oprócz analizy potrzeb językowych słuchaczy, nauczyciel powinien przede wszystkim:

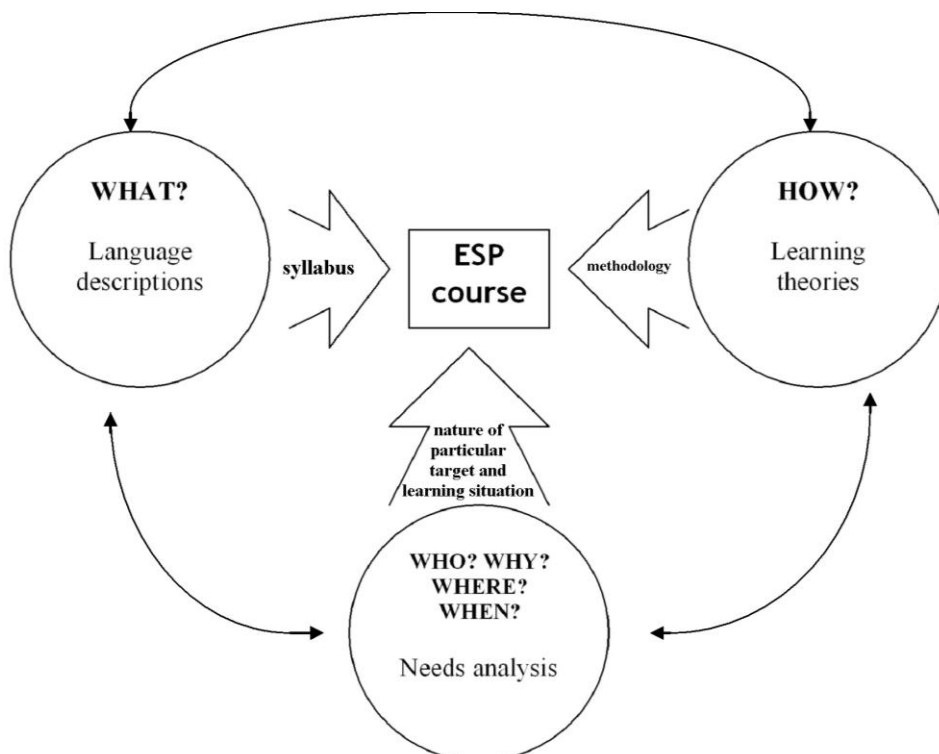
- zainteresować / zapoznać się z zawodem / pracą, którą reprezentuje dana grupa docelowa;
- rozważyć zależność między potrzebami językowymi, a zakresem tematycznym szkolenia;
- wykorzystać materiały stymulujące związane ze szkoleniem (np. medycyna: recepty, ulotki dołączone do lekarstw itp.);
- pozwolić słuchaczom na podjęcie samodzielnej, najbardziej odpowiedniej dla nich, pracy z materiałem stymulującym;
- być świadomy i brać pod uwagę, że osoby uczestniczące w szkoleniach specjalistycznych to osoby pracujące zawodowo (*zmęczenie, znużenie, częste spadki poziomu motywacji, trudności z koncentracją, stres*).

Słuchaczy takich kursów należy stymulować do nauki, zachęcać i motywować na różne sposoby, często zalecane jest wdrażanie elementów zabawy do nauki języka specjalistycznego.

Najważniejsze pytania na jakie należy sobie odpowiedzieć przed rozpoczęciem nauczania specjalistycznego języka angielskiego (*ESP*) to:

- **Co?** – *chcemy nauczyć* (sylabus – podstawa programowa);
- **Jak?** – *chcemy nauczać* (metodyka nauczania);

- **Kto? Dlaczego? Gdzie? Kiedy?** – *chce się uczyć* (potrzeby językowe słuchaczy).

Czynniki wpływające na projektowanie kursu specjalistycznego języka angielskiego (ESP). Źródło – Hutchinson, T., & Waters, A. English for Specific Purposes. A learning – centred approach.

Jednym z ważnych elementów w nauczaniu specjalistycznego języka angielskiego (ESP), jeśli nie najważniejszym, jest zrozumienie procesu nauczania oraz dostosowanie go do odpowiedniej sytuacji, czasu, słuchaczy i tematyki szkolenia. Należy jednak pamiętać, iż osiągnięcie sukcesu w tym przedsięwzięciu nie polega jedynie na skoncentrowaniu się na grupie docelowej.

Ważną rolę odgrywa wewnętrzny proces zachodzący w osobie uczącej się języka, kiedy to posiadana już wiedza językowa z zakresu ogólnego języka angielskiego (*General English*) i motywacja do dalszej nauki, skutkuje pogłębieniem wiedzy, rozszerzeniem zasobu słownictwa i prowadzi na wyższy poziom znajomości języka specjalistycznego.

Kwestia motywacji oraz potrzeb językowych osób uczących się specjalistycznego języka angielskiego zostanie szerzej opisana w kolejnym artykule o nauczaniu specjalistycznego języka angielskiego (ESP).

Zachęcam do dalszej lektury oraz rozważań na ten temat.

LITERATURA

Hutchinson, T., & Waters, A. (2008). English for Specific Purposes. A learning – centred approach. (23rd ed.). Cambridge: University Press.

Harding, K. (2007). English for Specific Purposes. (1st ed.). Oxford: University Press.